

Boekbespreking

H. JUST & M. EDMUNDS, 1985. North Atlantic nudibranchs (Mollusca) seen by Henning Lemche. With additional species from the Mediterranean and the North East Pacific. *Ophelia* Suppl. 2, *Ophelia* Publications, Helsingør, Denmark, 170 pp. Prijs genaaid DKr. 500,- (= ca. f150,-) (ISBN 87-981066-1-9).

Het vroege overlijden van Dr. Henning Lemche (1904-1977) resulteerde in een grote hoeveelheid onbewerkt materiaal op het gebied van de zeenaaktslakken. Hoewel Lemche pas echt naam gemaakt heeft door de ontdekking van *Neopilina*, heeft hij eigenlijk zijn gehele leven, maar vooral de laatste vijftien jaar, vrijwel geheel gewijd aan de Nudibranchia van de noordelijke Atlantische Oceaan. Daartoe bekwaamde hij zich zelfs op zijn 65e jaar tot snorkelen in een duikerspak! Nudibranchia behoren tot de taxonomisch moeilijkste groepen, zodat een proliferatie van namen ontstaan is (zeker op het Noordelijk Halfrond) waar weinigen nog de weg in weten. Dat maakt dat een in alle opzichten fascinerende groep van zeedieren moeilijk toegankelijk is. Door recente boeken van Thompson (1976), Thompson & Brown (1976), Schmekel & Portmann (1982), en Thompson & Brown (1984) is hier gelukkig wat verbetering in gekomen; het dient echter zeer betreurd te worden dat het onderzoek van Lemche niet afgerond werd. Just, Edmunds en Platts zijn hier opgetreden als de wetenschappelijke erfgenamen van Lemche. Uit zijn nalatenschap, bestaand uit waterverfplaten, aantekeningen en museumexemplaren, hebben zij 69 kleurenplaten, tezamen 72 soorten illustrerend, met een begeleidende tekst gepubliceerd. Wat het boek bijzonder waardevol maakt, is de appendix van Mevr. Elizabeth Platts. Deze bestaat uit een geannoteerde critische lijst van Noordatlantische Opisthobranchia (minus Thecosomata en Gymnosomata) met details van de verspreiding van de soorten binnen dat gebied.

Het boek ziet er als volgt uit: inleidend materiaal 8 pp., gevolgd door 69 kleurenplaten met commentaar (138 pp.), aangehaalde literatuur (2½ pp.), appendix inclusief literatuur (20½ pp.). Jammer genoeg ontbreekt een register; wel wordt in de soortenlijst van de appendix verwezen naar de elders in het boek behandelde soorten (echter in systematische en niet in alfabetische volgorde!).

De hoofdschotel van het boek wordt uiteraard gevormd door de kleurenplaten. Deze zijn over het algemeen werkelijk heel mooi gereproduceerd en omvatten behalve de habitus, details van de uitwendige morfologie en vaak ook de legsels (al of niet met details). Anatomische bijzonderheden worden niet verschaft. Lemche toont zich een bekwaam schilder met veel gevoel voor zijn tere onderwerpen — veel platen spreken esthetisch bijzonder aan. Talrijke soorten zijn naar het oordeel van ondergetekende zelfs nooit beter afgebeeld. Toch moet men vrezen dat dit een van de laatste werken met naar de natuur geschilderde zeenaaktslakken zal zijn. Welke zoöloog beschikt nog over een dergelijk talent, laat staan de tijd en mogelijkheid zo iets tot stand te brengen? De toekomst is zeker aan de kleurenfoto's, hoezeer men dit ook moge betreuren; eigenlijk gaat er niets boven wetenschappelijk verantwoorde, professioneel geschilderde platen — de tekenaar kan immers bepaalde essentiële details beter benadrukken dan een neutrale foto.

De tekst varieert met de aantekeningen van Lemche van soms summier tot vaker zeer uitgebreid. Het geheel is gedrukt in twee kolommen. Tekst en platen komen zo het beste tot hun recht, waar het feit dat het boek ongeveer 17 cm hoog maar bijna 25 cm breed (octavo dus, maar dan wel een kwart slag gedraaid!) is, duidelijk aan bijdraagt.

Natuurlijk is het mogelijk in een werk van een dergelijke omvang fouten/foutjes te vinden. Systematiek is vaak een subjectieve zaak en opvattingen wisselen van specialist tot specialist. Men dient echter vooral voor ogen te houden dat het hier om een posthume publicatie van een onvoltooid project gaat. Dat valt pas op bij het beschouwen van de lijst van Elizabeth Platts; zij somt 218 soorten op, waarvan in het boek slechts 39 behandeld worden. De overige door Lemche afgebeelde soorten zijn of (nog) niet gedetermineerd of afkomstig uit de Verenigde Staten, Frankrijk en Spanje.

Ondergetekende heeft het voorrecht gehad Lemche een paar maal te ontmoeten en in actie te zien; de samenstellers van het boek hebben de erfenis van de grote man recht gedaan. Toen ondergetekende 35 jaar geleden in Den Helder voor het eerst kennis maakte met deze fascinerende diergroep kon hij slechts terugvallen op Alder & Hancock (1843) en Meyer & Möbius (1865), wat tot menige frustratie en tenslotte andere plannen leidde. Hoe bevoorrecht is de huidige beginnening in dit onderdeel van het vak ... Ondanks de vrij hoge prijs is Lemche's werk een uitstekende investering voor de mariene bioloog in het algemeen en voor de werker in Opisthobranchia in het bijzonder. Bovendien zullen velen het boek willen kopen vanwege de mooie platen.